

4.7. LINNASTUMISEGA KAASNEVAD PROBLEEMID

Linnas on inimeste elamiseks ja tööks vajalikud asutused ja teenused kättesaadavad ja lähedal.

Linnaelul on aga ka oma varjuküljed. Seal, kus on koos palju inimesi, kaasnevad alati mitmesugused probleemid.

MÖTLE JA ARUTLE!

Milliseid probleeme toob endaga kaasa linnastumine?

Keskkonnaprobleemid

*Keenia pealinna Nairobi kesklinn
Aafrikas*

*Suured tööstusettevõtted on ka
suured õhusaastajad.*

Linnastumisega kaasnevad mitmesugused keskkonnaprobleemid.

Linnade rajamine vähendab oluliselt põllumaid.

Linnade rajamise, majade ja teede ehitamisega muudetakse pinnamoodi. Varem tasase maapinna asemele tekivad kõrgemad kohad või vastupidi.

Ehitus võib rikkuda mingi piirkonna loodusliku tasakaalu. Hävib muld, rikutakse looduslik taimestik. Selles piirkonnas elanud metsloomad kaotavad oma elupaiga. Samuti mõjuvad taimedele ja loomadele kahjulikult masinate heitgaasid ja liigne müra. Transpordi, tootmise ja elutegevusega on seotud rohkete jäätmete teke. Eluks sobivate paikade nappus võib viia koguni mõne taime- ja loomaliigi arvukuse vähenemiseni. Heitgaasid, müra ja jäätmed ohustavad taimi ja loomi. Ka inimeste tervisele mõjuvad need halvasti.

ÜLESANNE 1

Milliseid probleeme tekitab linnade rajamine loodusele?

Märgi sobivad vastused.

- Maa võsastub.
- Muutub pinnamood.
- Elupaikade hävitamine viib taime- ja loomaliikide vähenemiseni.
- Tekib liiga palju puhast õhku.
- Tekivad heitgaasid ja tõuseb müratase.
- Sagenevad metsatulekahjud.
- Väheneb väärtuslik põllumaa.

Majanduslikud ja sotsiaalsed probleemid

Linna kolitakse selleks, et seal tööd leida. Kõigile inimestele aga töökohti ei jätku. Kui ei ole tööd, pole ka piisavalt raha, et endale linnas eluaset muretseda. Tekivad kodutud, kasvab kuritegevus, süveneb üksindus.

Elatakse kas lausa tänaval või valmistatakse käepärastest materjalidest varjatud kohta peavari. Peavari ehitatakse sageli prügikastidest või ehitusjääkide hulgast leitud materjalidest. Neis „majades“ puudub veevärk, kanalisatsioon ja elekter. Selliseid elamispiirkondi nimetatakse aguliteks ja **slummideks**. Suurlinnade äärealadel on tavaliselt suured slummialad.

*Rio de Janeiro Brasiilias
Lõuna-Ameerikas*

*Ainult mõni tänav kesklinnast kõrvale, ja sa
satud favela'sse – vaeste linnaossa.*

Linnades tekib palju olmeprügi. Paljud slummielanikud elatuvadki prügimägedelt leitavast. Nad kasutavad sealt saadud materjale nii oma eluaseme ehitamiseks kui ka sisustamiseks.

Tööstuse tootmisprotsessides tekib samuti palju jäätmeid. Peale tahkete jäätmete tekib ka reovett, mis suunatakse tihti veekogudesse.

Õhku satub suurtes kogustes gaasilisi saasteaineid. Enamik neist gaasidest tekitavad **kasvuhooneefekti**. Samuti kahjustavad need inimeste tervist.

ÜLESANNE 2

 **Vaata digiõpikust videot slummidest.
Arutle klassis.**

- 1. Nimeta suuremaid slumme.**
- 2. Kui palju inimesi elab maailmas slummides?**
- 3. Millised suuremad probleemid kaasnevad slummidega?**

ÜLESANNE 3

Millised on linnaelu pahupooled?

Ühenda joonega õiged vastused ja pilt.

- müra
- palju rohelist
- arstiabi kättesaadav
- heitgaasid
- sportimisvõimaluste rohkus
- suur kuritegevus
- jäätmete teke
- töökohtade rohkus

Kuidas probleeme vähendada?

Mõttele, milliseid probleeme võid tekitada sina või sinu pere.

Kuidas neid ära hoida või vähendada?

Selleks, et eeltoodud probleeme vähendada, on mitmeid võimalusi. Teadlased teevad selle nimel kõvasti tööd.

Nad uurivad ja pakuvad võimalusi, kuidas toota tööstuses või põllumajanduses selliselt, et tekiks võimalikult vähe jäätmeid, saasteaineid ja reovett.

Probleemide vähendamise võimalused

- **Saasteained asendatakse materjalide ja ainetega, mis reostavad loodust vähem.** Kahjulikud ained püütakse filtritega kinni või suunatakse puhastitesse. Näiteks kasutatakse soojuse saamiseks keskkonnasõbralikke päikesepaneele, tänavatel on rohkem elektriautosid jm.

- **Reovett ei suunata veekogudesse.** Reovesi läheb puhastusjaama, kus see puhastatakse.
- **Väga tähtis on materjalide taaskasutus.** Nii tehakse vanapaberist uuesti paberit. Vanametall sulatatakse taas metalliks. Vanast klaasist ja klaasikildudest sulatatakse uus klaas. Plastjätmeid saab samuti taastöödelda. Neist saab isegi riidet toota.
- **Iga inimene hoiab korras oma kodu ja selle ümbruse.** Sellega saab kaasa aidata nii linna- kui ka maakeskkonna puhtana hoidmisele. Eestist on alguse saanud nüüd juba ülemaailmseks kujunenud „Teeme ära!“ koristustalgud.
- **Sorteeritakse prügi.** Taastootmisse mitte minevad jäätmed viiakse pügilasse ning ladestatakse.
- **Linnadesse rajatakse parke ja haljasalasisid.** Need parandavad elukvaliteeti.

KESKKONNAMINISTEERIUM

Prügi sorteerimine ja taaskasutus on üks võimalus vähendada linnastumisega kaasnevaid probleeme.

ÜLESANNE 4

Loe läbi sõnaühendid.

Milline neist märgib probleemi ja milline lahendust?

Kirjuta õigesse veergu.

tarbimise suurenemine, kuritegevus, jäätmete sorteerimine, äärelinnades vähe kanalisatsiooni ja veetrasse, müra, taaskasutus, piisavalt töökohti, jäätmete rohkus, veepuhastusjaamad, ühistransport, heitgaasid, liiklusummikud, uued puhtamad ained, haljasalade rajamine

Probleemid	Lahendused